

N:o 28.

Af Herr P. G. Petersson i Brystorp: Angående eftergift af den vissa hemman inom Hellestads, Risinge och Vånga socknar af Östergötlands län ålagda skyldighet att erlægga förhöjning i mantalsräntan.

Med anledning af den rättighet Rikens Ständer vid 1818 års riksdag lemnat Kongl. Maj:t att med de inom riket varande särskilda bergslag vidtaga de förändringar, hvartill derom hållna undersökningar kunde föranleda, hade Kongl. Maj:t genom bref den 30 Juni 1820, den 26 Juni 1821 och den 23 Januari 1830 förordnat, att Hellestads och Vånga bergslag i Östergötlands län skulle till landslag förändras, samt de förmåner, desamma i egenskap af bergslag af kronan åtnjutit, från och med år 1830 indragas. Sedan Kammarkollegium till åttlydande af Kongl. Maj:ts berörda föreskrift från Konungens Befallningshafvande i länet infordrat förslag till de landslagsräntor, som borde af de till de forna bergslagen hörande hemman utgöras, samt Konungens Befallningshafvande inkommit med dylikt förslag, omfattande jemväl några inom bergslagen belägna frälsehemman, faststälde Kammarkollegium genom bref till Konungens Befallningshafvande den 15 December 1830 de föreslagna landslagsräntorna för skatte- och kronohemman, samt förordnade om deras införande i jordeboken ävensom om uppbörd och debitering deraf för kronans räkning från och med sistnämnda år, men förklarade, att då bergslagens förändring till landslag icke medförde någon förändring i grundräntorna för frälsehemman, det för dessa afgifna förslag icke behöft upprättas. De räntepersedlar, från hvilkas erläggande skatte- och kronohemman, så länge bergslagsfriheterna

fortforo, åtnjutit befrielse men nu förpligtades att till kronan utgöra, voro halfva landtågsgården två tunnor korn, samt halfva byggningshjelpen 21 skilling och halfva brukshjelpen 20 skilling banko för hvarje helt mantal.

Genom köpebref af den 11 September 1641, hvarå den 30 Juni 1646 meddelats Kongl. konfirmation, hade emellertid Kongl. Kommissarien Louis De Geer af kronan förvärfvat, jemte annan fastighet, jemväl Finspongs jernbruk samt en mängd till Hellestads och Vånga bergslag hörande hemman, bland andra, hvarom nu ej är fråga, kronohemmanen Klintorp $\frac{1}{4}$ mantal, Koppetorp $\frac{1}{2}$ mantal och Stenstorp $\frac{1}{4}$ mantal, samt skattehemmanen Berg 1 mantal, Brystorp Vestra Mellangården 1 mantal, Brystorp Östra Mellangården 1 mantal, Brystorp Östergården 1 mantal, Båstorp Storgården $\frac{3}{4}$ mantal, Falla 1 mantal, Fräntorp Östergården 1 mantal, Gösbo 1 mantal, Jägestorp 1 mantal, Katterum 1 mantal, Rökslid 1 mantal, Sättra Vestra Norrgården $\frac{3}{4}$ mantal, Valstorp Öfvergården $\frac{1}{4}$ mantal och Ås 1 mantal i Hellestads socken, Dåfvetorp eller Dåfverstorp Södergården 1 mantal, Dåfverstorp Norrgården 1 mantal, Eliantorp 1 mantal, Erstorp Södergården 1 mantal, Erstorp Norrgården 1 mantal, Falla Nedergården $\frac{1}{2}$ mantal, Falla Öfvergården 1 mantal, Gullerstorp 1 mantal, Hemmingstorp $\frac{1}{2}$ mantal, Köpma 1 mantal, Messelköp 1 mantal, Ringtorp $\frac{1}{2}$ mantal i Risinge socken, samt Kolstad Norrgården 1 mantal, Mantorp $\frac{1}{2}$ mantal, Olskeppetorp $\frac{1}{2}$ mantal, Ruda 1 mantal, Östra Torp Lillgården 1 mantal, Vestra torp Mellangården $\frac{1}{2}$ mantal och Örstorp $\frac{1}{2}$ mantal i Vånga socken.

Enligt köpebrefven skulle De Geer besitta dessa hemman såsom ärftligt fräse efter privilegiernas lydelse och innehåll, endast med förbehåll i afseende på skattehemmanen, att jordegare icke finge från deras börd och rättighet till jorden trängas utan god vilja deras som lag säger. I följd af dessa frälseköp, hvilka sålunda omfattade endast räntan af skattehemmanen, men deremot i fråga om kronohemmanen så väl hemman som ränta, öfvergingo de förra till skattefräse och de senare till rent fräse, men sedan en del af de sålunda uppkomna frälsehemmanen under tidernas lopp blifvit af Finspongs egare försäld med förbehåll att räntorna skulle till bruket utgöras, voro samtliga ofvan uppräknade hemman, tillsammans $29\frac{1}{4}$ mantal, vid tiden för bergslagsprivilegiernas upphörande dels af skattefräse, dels af frälsekatte natur.

Någon förhöjning i dessa hemmans räntor sattes vid bergslagens förläggande under landslag ej i fråga, men hemmansegarne erlade under

åren 1830—1838 frivilligt till egaren af Finspongs bruk den förhöjning i landtåtgården samt byggnings- och brukshjelpen, som krono- och skattehemman inom bergslagen fått sig ålagdt att till kronan utgöra. Sedan emellertid hemmansegarne år 1839 begynt undandraga sig ränteförhöjningens erläggande, blefvo de med påstående om deras förpligtigande dertill af Finspongs bruksegare instämde till vederbörande häradsrätter. Rättegångarne fullföljdes å ömse sidor vid högre domstolar och slutligen hos Kongl. Maj:t i dess Högsta Domstol, som, då kammaradvokatfiskalsembetet derstädes anmält sig såsom mellankommande part, med påstående, att de omtalade räntorna borde tillkomma kronan, medelst Utslag den 19 Mars 1851, förklarade, det advokatfiskalsembetet egde kronans talan i berörda hänseende till häradsrätt i orten instämma, hvaremellertid handläggningen af målen hos Kongl. Maj:t komme att hvila.

I enlighet med berörda föreskrift begynte rättegångarne å nyo vid häradsrätten och fullföljdes med vexlande utgång till förmån än för kronan och än för hemmansegarne, till dess Högsta Domstolen genom domar den 26 Maj 1857 ogillade Finspongs bruksegares anspråk på ifrågasvarande ränteförhöjning, men då frågan huruvida densamma skulle kronan tillgodokomma utgjorde ett ämne, hvarom enligt Kongl. förordningen den 17 April 1828 det icke tillkom allmän domstol att taga befattning, blefvo underrätternas beslut, för så vidt de innehöllo yttrande häröfver, undanröjda.

I öfverensstämmelse med denna af Kongl. Maj:t nu meddelade nya hänvisning att på administrativ väg göra kronans rätt i ifrågasvarande afseende gällande, anhängiggjorde advokatfiskalsembetet den 25 Juni 1858 talan mot hemmansegarne hos Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län, som genom utslag den 31 December 1863 i allo ogillade kronans anspråk på ränteförhöjningen, hvaremot Kammarkollegium, dit saken fullföljdes, med upphäfvande af Konungens Befallningshafvandes utslag, förklarade Kronan berättigad att af ifrågasvarande skattefrälse- och frälsekattehemman utbekomma half landtåtgård, half byggningshjälp och half brukshjälp så väl framgent årligen som ock med efterräkning enligt uppbördsförfattningarne från år 1848, eller tre år före det då hemmansegarne genom stämning till häradsrätt först å kronans vägnar blifvit kräfdes för nämnda räntor. Slutligt utslag i saken meddelades af Kongl. Maj:t genom resolutioner den 5 Mars 1869 af innehåll, att emedan ifrågasvarande hemman, hvilka före derom mellan kronan och Louis De Geer afslutade köp hade

natur, $\frac{1}{2}$ mantal Koppetorp, $\frac{1}{4}$ mantal Klintorp och $\frac{1}{4}$ mantal Stenstorp af krono- och alla de öfriga af kronoskattehemman, följaktligen då ostriktigt voro lika med andra till Hellestads och Vånga bergslag hörande krono- och kronoskattehemman skyldiga att i händelse, såsom nu skett, ortens egenskap af bergslag komme att upphöra och dess bergslagsprivilegier att indragas, till kronan utgöra den ränteförhöjning, hvarå i detta mål gjorts anspråk; ty och som denna skyldighet så mycket mindre kunde anses hafva upphört i följd af omförmälda köp, som dels, enligt hvad Kongl. Maj:t genom domar den 26 Maj 1857 förklarade, berörda ränteförhöjning icke varit inbegripen i försäljningen till De Geer, och dels genom dervid upprättade köpeafhandlingar någon annan förmån icke blifvit för jordegarne betingad än den, att bibehållas vid deras redan egande rätt till hemmanen; så blef Kammarkollegii utslag fastställt, hvarjente Kongl. Maj:t förklarade sig icke kunna bifalla den af gunst och nåd utaf en del hemmansegare framställda anhållan om befrielse från den stadgade efterräkningen.

Resultatet af de långvariga rättegångarne har sålunda blifvit, att ifrågavarande 29 $\frac{1}{4}$ mantal på administrativ väg fått sig ålagdt att för framtiden till kronan erlægga grundräntor, hvilka förut icke utgått, med två tunnor korn och 1 krona 28 öre i penningar för hvarje helt hemman, men åläggandet af efterräkningen å dessa nya grundräntor har vid riksdagen 1870 blifvit hemmansegarne efterskönt.

Oaktadt sjelfva rättsfrågan genom Kongl. Maj:ts beslut på nu uppgifna sätt vunnit sin lösning, torde det derföre tillåtas mig att till ledning för Riksdagens pröfning, huruvida billighetsskäl må förefinnas till den fastställda ränteförhöjningens eftergifvande, anföra de omständigheter, på hvilka hemmansegarne grunda sin förhoppning om befrielse från en förökning i hemmanens grundskatt, som visserligen hvarken hemmanens nuvarande innehafvare eller deras fångesmän ansett möjlig. Dessa grunder äro följande:

att hemmanen genom köpeaftalet mellan kronan och Louis De Geer utan annat förbehåll än jordegarnes eganderätt blifvit upplättna, såsom det i köpebrefven heter: »till ärftligt frälse efter privilegiernas betydelse och innehåll»;

att frälseskatte och skattefrälse, till hvilka särskilda slag af frälse ifrågavarande hemman äro att hänföra, i förhållande till kronan äro af alldeles enahanda beskaffenhet med rent frälse, hvartill de ock utau rin-

gaste rubbning i rättsförhållandet till kronan förbytas endast derigenom att eganderätten till jorden och räntan komma i samma hand, enligt adeliga privilegierna den 16 Oktober 1723, hvadan om skattefrälse- och frälsejords skyldighet att till kronan utgöra ränta gäller alldeles detsamma, som i det följande kommer att anföras angående rent frälse;

att ett hemmans frälsenatur, en gång vare sig genom köp eller förläning tillkommen, enligt adliga privilegierna och öfriga författningar bibehåller denna egenskap allt framgent, utan afseende på huruledes frälseköpeskillingen blifvit uträknad;

att sålunda hvarje frälsehemman eger tillgodonjuta de denna jordnatur förunnade friheter, utan att kunna påföras sådana skatter, som detsamma före frälsfrihetens tillkomst endast såsom skatte- eller kronohemman varit underkastadt;

att, hvad särskildt beträffar de pålagda räntorna, frälsejord i allmänhet blifvit genom Kongl. resolutionen den 14 November 1644 befriad från utgörande af landtågsgärden och byggningshjelpen, samt att brukshjelpen icke i Hellestads och Vånga bergslag någonsin varit frälsehemman påförd;

att Kammarkollegium sannolikt i betraktande af nu anförda omständigheter, vid bergslagernas förändring till landslag, på sätt ofvan förmäles, endast påfört krono- och skattehemmanen inom bergslagen någon förhöjning i mantalsräntan, och deremot uttryckligen förklarat, att sådan förhöjning icke komme att drabba frälsehemmanen; hvartill kommer, att icke blott Konungens Befallningshafvande, utan ock flera af de domstolar, som i denna fråga dömt, förklarat räntorna böra tillkomma Finspongs bruksegare, hvarigenom kronan indirekt fränkänts all rätt till densamma;

att, som hemmanen genom bergslagens upphörande icke tillskyndats någon lindring i dem förut åliggande skatt, den häröfvan omförmälda ränteförhöjningen, som icke på öfver 200 år utgått, är att betrakta såsom en ny pålaga; samt

att hemmansegarne haft så mycket mindre skäl att förutsätta möjligheten af en sådan ränteförhöjning, som Kongl. kungörelsen den 23 Maj 1857 stadgar, att vid upprättandet af nya jordeböcker för Östergötland ingen förändring af sådana förhållanden, som uti år 1793 och sedermera upprättade jordeböcker oförändradt och utan anmärkning iakttagits, skall ifrågakomma, utan allt sådant å kronans sida såsom laga kraftvunnet anses, samt kronans jordeböcker så väl för år 1793 som 1813 och 1825

icke för något af ifrågasvarande hemman upptaga annan ränta till kronan än boskapspenningar och skjutsfärdspenningar.

Efter utgången af förenämnda mål sökte advokatfiskalsembetet, att öfriga här nedan antecknade hemman inom Hellestads och Vånga f. d. bergslag, som voro af samma natur som de förestående och samtidigt med dem förändrades till landslag, måtte äfven påläggas lika utskylder, nemligen halfva landtågsgården m. m.

Dessa hemman äro: $\frac{1}{4}$ mantal Baggehyttan, $\frac{1}{3}$ mantal Bakarbo, 1 mantal Boda, 1 mantal Bogetorp, 1 mantal Brystorp Vestergård, $\frac{1}{4}$ mantal Bråtfall, $\frac{1}{2}$ mantal Bårstorp Södergård, $\frac{1}{4}$ mantal Båstorp Storgård, $\frac{1}{2}$ mantal Båstorp Lillegården, $\frac{1}{4}$ mantal Dalkarlshyttan, 3 mantal Dimperö, $\frac{1}{2}$ mantal Djuckerö Östergård, 1 mantal Djurshytta, $\frac{1}{2}$ mantal Emmetorp, $\frac{1}{2}$ mantal Fall, 1 mantal Fräntorp Vestergård, 1 mantal Gjerdtorp, 1 mantal Grytgöl, $\frac{1}{2}$ mantal Gultebo, $\frac{1}{3}$ mantal Gultorp, 1 $\frac{1}{2}$ mantal Jogestorp, $\frac{1}{4}$ mantal Kattorp, $\frac{1}{2}$ mantal Kulla Södergård, $\frac{1}{3}$ mantal Kåttorp, 1 mantal Ljusfall Östergård, $\frac{1}{2}$ mantal Malmstorp, $\frac{1}{3}$ mantal Melhult, $\frac{1}{4}$ mantal Prestköp, 2 mantal Rämninge, 1 mantal Rösjö, $\frac{1}{4}$ mantal Simonhult, 1 mantal Svartebo, $\frac{1}{4}$ mantal Sätra Norr- eller Vestergården N:o 1, 1 mantal Sätra Vestra eller Vester Sörgård, $\frac{1}{2}$ mantal Torekulla, 1 mantal Vagelö, $\frac{3}{4}$ mantal Valstorp Öfvergård N:o 1, mantal Vesterby Backa och Nedergård, $\frac{1}{2}$ mantal Östentorp i Hellestads socken, $\frac{1}{4}$ mantal Axhult, 1 mantal Bryttjorp, 1 mantal Elmesbo, 1 mantal Häggetorp, $\frac{1}{3}$ mantal Pukhult, 1 mantal Rådsla, $\frac{1}{8}$ mantal Slumperhult i Stjernorps socken, 1 mantal Bohyttan, $\frac{1}{4}$ mantal Hofvetorp, 1 mantal Klotorp, 1 mantal Koppartorp, $\frac{1}{2}$ Kårtorp, 1 mantal Labbetorp, 1 mantal Lid, 1 mantal Måstorp, $\frac{1}{2}$ mantal Qvarnkärr, 1 mantal Sundsjö i Tjellmo socken, 1 mantal Hesmedstorp i Risinge socken, 1 mantal Balderum, 1 mantal Berga Kronogård, $\frac{1}{4}$ mantal Eskemålen, 1 mantal Fivelsdal, $\frac{1}{4}$ mantal Granmyra, $\frac{1}{2}$ mantal Hundekulla, 1 mantal Kilinge, 1 $\frac{1}{2}$ mantal Kjeslinge, $\frac{1}{2}$ mantal Lada, $\frac{1}{2}$ mantal Lilla Rödja, $\frac{1}{2}$ mantal Rökstorp, 2 $\frac{1}{2}$ mantal Torp i Vånga socken, $\frac{1}{2}$ mantal Erstorp, $\frac{1}{2}$ mantal Ringtorp N:o 1 i Risinge socken, 2 $\frac{1}{2}$ mantal Näs i Kullerstads socken (alla dessa hemman jemte de först omnämnda 29 $\frac{1}{4}$ mantal, som genom domslut pålagts halfva landtågsgården, inköptes samtidigt och på lika vilkor från kronan af Kongl. Kommissarien Louis De Geer.), $\frac{1}{8}$ mantal Elgdalen, $\frac{1}{2}$ mantal Järsätter, $\frac{1}{2}$ mantal Suggebo eller Löfnäs i Vånga socken, $\frac{1}{2}$ mantal Lilla Boda, 1 mantal Fröjerum, $\frac{1}{2}$ mantal Stafsätter, $\frac{1}{2}$ mantal Ulfveryd i Kimsta Socken, $\frac{1}{2}$ mantal Mo i Risinge socken,

1 mantal Åsunda äfven i Risinge, $\frac{1}{2}$ mantal Haget, $\frac{1}{2}$ mantal Jersätter, 1 mantal Ljusfors, $\frac{1}{2}$ mantal Sand, $\frac{1}{2}$ mantal Åby i Kullerstads socken, $\frac{1}{3}$ mantal Barketorp, $\frac{1}{4}$ mantal Brötkullen, $\frac{1}{2}$ mantal Fall, 1 mantal Ljusfall, $\frac{1}{8}$ mantal Porskilen, $\frac{1}{2}$ mantal Ruggestorp, $\frac{1}{2}$ mantal Sätra, $\frac{7}{8}$ mantal Östentorp i Hellestads socken, 1 mantal Östra Kattala i Regna socken, 1 mantal Balderum, 1 mantal Boberg, $\frac{1}{2}$ mantal Kjeslinge, 1 mantal Sunkerstad, 1 mantal Trälsätter, 1 mantal Viggersätter i Vånga socken, $\frac{1}{4}$ mantal Hofslagartorp, $\frac{1}{4}$ mantal Stockhult, $1\frac{1}{2}$ mantal Ullstorp och 1 mantal Österby Gästgifvaregård i Hellestads socken.

Under målets handläggning hos Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län, har advokatfiskalsembetet frånträdt sitt anspråk om utgörande af halfva landtågsgården för $\frac{1}{2}$ mantal Gärsätter, $\frac{1}{2}$ mantal Suggebo, $\frac{1}{8}$ mantal Elfdalen, $\frac{1}{2}$ mantal Lilla Boda, 1 mantal Fröjerum, $\frac{1}{2}$ mantal Stafsätter, $\frac{1}{2}$ mantal Ulfveryd och $\frac{1}{2}$ mantal Mo, men för öfriga hemmanen fullföljt sitt väckta påstående, och har Konungens Befallningshafvande genom utslag af den 30 April 1875 i likhet och på samma grunder som i förra målet frikänt hemmanen för utgörande af den omsökta halfva landtågsgården.

Öfver detta Konungens Befallningshafvandes utslag fullföljdes besvär, och har Kammarkollegium genom utslag af den 28 December 1877, i likhet med hvad som skedde i förra målet, upphäfdt Landshöfdingembetets utslag, samt ålagt hemmansegarne utbetala ifrågavarande ränta.

Målet blef fullföljdt hos Kongl. Maj:t, hvars domslut är af följande innehåll:

»Sedan I efter vederbörandes hörande den 17 Oktober 1878 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, hafve Vi handlingarne i detta mål Oss föredragas låtit; och då i de år 1793 och sedermera upprättade jordeböcker inom Östergötlands län de hemman och hemmansdelar, hvarom nu är fråga, upptagas såsom frälse, utan någon antydning om skyldighet för dem att utgöra den ränta hvarå kammaradvokatfiskalsembetet å kronans vägnar i förevarande fall gjort anspråk, och genom nådiga kungörelsen den 23 Maj 1857, som utfärdats förr än kronans talan i målet blifvit anhängiggjord, förordnats, att ingen förändring vidare skall ega rum af sådana förhållanden, som inom nämnda län i jordeboken af år 1793 och senare jordeböcker oförändradt och utan anmärkning iakttagits, utan allt sådant, å kronans sida bör såsom laga kraftvunnet anses; alltså och då härtill kommer, att vid ifrågavarande bergslags öfvergång till landslag, enligt hvad

handlingarne utmärka, icke blifvit ifrågasatt, att den ränta, som i ersättning för tackjernstionden borde kronan tillkomma, skulle andra än krono- och kronoskattehemman påföras, hafve Vi funnit skäligt att, med upphäfvande af Edert Utslag, fastställa det slut, hvori Vår Befallningshafvande i målet stannat.» — — — — —

Stockholms slott den 19 December 1879.

Oscar.

Af de anförda utslagen synes, till hvilka olika domslut Kongl. Maj:t kommit oaktadt hemmanen voro af samma natur så väl i den förra, som i den senare rättegången, samt af Kongl. Kommissarien Louis de Geer under enahanda villkor och samtidigt från kronan inköpta.

Ehuru advokatfiskalsembetet icke på administrativ väg gjorde kronans rätt gällande mot hemmansegarne förr än den 25 Juni 1858, och slutlig dom i saken icke föll förr än den 5 Mars 1869, har å Kongl. kungörelsen af den 23 Maj 1857 i detta mål icke fästs afseende, ej heller å hvad af Kammarkollegium förut blifvit påbjudet, att efter bergslagens upphörande inga nya räntor skulle påläggas andra än krono- och kronoskattehemman, hvilket allt legat till grund för Kongl. Maj:ts domslut den 19 December 1879.

Genom uppreandet af alla ofvannämnda hemman kan af jordeböckerna inhemtas, att de äro af den natur jag uppgifvit, äfvensom visas, huru genom de olika domslut, som hos Kongl. Maj:t i samma ärenden fallit, i samma byalag, oaktadt hemmanen från början varit lika beskattade och till sin natur lika, somliga blifvit pålagda halfva landtågsgården och somliga derifrån befriade, till exempel i Brystorp, Erstorp, Fräntorp och Torp med flera; men icke nog med detta, i samma hemmansnummer, såsom i Bålstorp, Sättra och Valstorp med flera, äro hemmansdelarne skilda så, att en del får betala och andra delar äro frikända.

De hemman, som år 1869 blefvo pålagda halfva landtågsgården, egdes då och innehafvas fortfarande af bönder, som till det mesta ega en mindre hemmansdel hvardera och hvarpå de med knapp nöd kunna hafva sin bergning. Deremot äro en del, som år 1879 blefvo befriade från denna ränta för sina hemman, större godsegare, och då så väl den ena som den andra

af desse förvärfvat hemmanen under en tid, då de voro lika beskattade, måste det erkännas vara en tung börda för dem, som å sina hemman fått en ny skatt pålagd, hvarför grannen för sitt dylika hemman går fri.

Vid 1870 års riksdag, då Stats-Utskottet beviljade hemmansegarne befrielse från den efterräkning å landtågsgården, som Kongl. Maj:t genom nådig resolution af den 5 Mars 1869 dem ålagt, har nämnda Utskott, grundande sig på 90 § Regeringsformen, gifvit följande utlåtande: »Att hvad åter angår Motionärens framställning derom, att ifrågavarande ränteförhöjning för framtiden måtte ur kronans jordebok och räkenskaper utslutas, så enär ett sådant förfarande skulle vara uppenbart stridande emot Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga resolution af den 5 Mars 1869, i pröfning hvaraf Utskottet icke eger ingå, hemställer Utskottet, att motionärens framställning i denna del icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.» Härvid är att anmärka, det Kongl. Maj:ts domslut gälde så väl för efterräkningen som för framtiden, och således så väl det ena som det andra skolat vara för Utskottet lika stridande mot förenämnde § i Regeringsformen; emellertid blef Utskottets utlåtande af Riksdagen till båda delarne godkänt.

Då denna min motion rör en beskattningsfråga, torde 57 § i Regeringsformen äfven vara tillämplig.

Genom meranämnda Kongl. Maj:ts nådiga resolutioner af den 5 Mars 1879 hafva de 29 $\frac{1}{4}$ mantal som pålagts halfva landtågsgården, öfvergått från sin gamla natur »frälse» till skattehemman, ty de äro ränteskyldiga till kronan; oaktadt detta benämnas de fortfarande för frälse, samt i likhet med frälsehemman äro påförda bevillning för rusttjänst, hvori äfven ligger en orättvisa, som, i händelse den nya räntan icke eftergifves, torde afhjelpas.

Af hvad här ofvan blifvit anfördt synes, att samtliga här uppräknade hemman, hvaremot talan fullföljts, blifvit genom vexlande domslut än frikända, än skyldiga erlægga halfva landtågsgården med två tunnor korn och 1 krona 28 öre på hvarje helt mantal. Deraf följer att kronans rätt icke varit klar och ostridig, och då alla ifrågavarande hemman före rättgångarnes början haft samma natur och lika rättigheter, samt den nu varande skilnaden i skatteväg tillkommit endast genom de olika domslut, som hos Kongl. Maj:t fallit den 5 Mars 1869 och den 19 December 1879, torde ingalunda vara förmätet hos Riksdagen begära, att de hemman, som blifvit pålagda den nya räntan, härifrån befrias och derigenom förhjelpas

till sina fordna rättigheter, då de hädanefter som före år 1869 blefvo likställiga med de hemman, som för dylik ränta år 1879 af Kongl. Maj:t befriades.

Under förhoppning det Riksdagen låter sig angeläget vara befordra alla ifrågavarande hemman till lika rätt, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den genom Kongl. Maj:ts nådiga beslut den 5 Mars 1869 29¹/₄ mantal inom Hellestads, Risinge och Vånga socknar af Östergötlands län ålagda skyldighet att erlagga förhöjning i mantalsräntan af half landtågsgärd, half byggningshjälp och half brukshjälp måtte eftergifvas och för framtiden ur kronans jordebok och räkenskaper uteslutas.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1884.

P. G. Petersson.
